

350,-

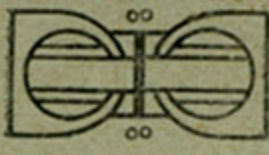
Стеван И. Самарџић.

После Севдаха.

ПРИПОВЕТКА.

Драматизирао: ДРАГОЉУБ ЖАЛИЦА.

Са 1 сликом.

ШТАМПАРИЈА СЕКУЛИЋ, ТУЗЛА.

1922.

II 068221

ID = 214069511

СТЕВАН И. САМАРЦИЋ.

oo

ПОСЛЕ СЕВДАХА

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ОМЛАДИНСКОГ
ВАРОШКОГ ЖИВОТА.

oo

ДОЗВОЛОМ СТАРАОЦА ПРИПОВЕДАЧЕВЕ НАСЛЕДНИЦЕ
ДРАМАТИЗИРАНА С ДОПУНАМА, У V ДЕЛОВА.

С ПЕВАЊЕМ, СВИРАЊЕМ И ИГРАЊЕМ.

=====
ДРАМАТИЗИРАО: ДРАГОЉУБ ЖАЛИЦА.
=====

Половица чистог прихода ове књиге, иде у корист једине
наследнице пок. Стевана И. Самарцића, малолетне
му кћери Милице.

Инв. бр. 970331

Лица:

— 00 —

Срето, син Стевана Перовића трговца	} момци.
Урош, његов друг	
Тривун,	
Мићо,	} девојке.
Љубица, кћи Јеремије Гачевића трговца	
Зорка, њена другарица	
Пава,	}
Смиља,	
Симана, скоро удата жена.	
Петрија, скоро удата жена (доведена из друге вароши.)	

Станко, } свирачи.
Шанин, }

Игњат, ханџија.

Крстан, његов слуга (дечко.)

Самчо, сарош.

Јово Јањић, момак из друге вароши.

Срдан Буквић, грађанин.

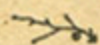
Још два момка, и пет девојака.

Између I. и II. дела размак 6 месеци, а IV. и V. око 3 месеца. — Догађа се године 189* у једној вароши некадашњег „новопазарског санџака“.

Г а р д е р о б а :

Момци и девојке: српско народно варошко одело.

Остала лица: напоменуто код појава.

Тумач неких турских речи у овој књизи.

алале, женски накит око руку.	нахудио, наштетно.
Алахи ми, Бога ми.	обиспатим, засведочим.
арка, веза, сродство.	пата, војнички поздрав.
ашиковање, љубавни разговор.	саз, велика тамбура, од 6 до 8 жица.
белензуци, женски накит око руку.	салтанетли, раскошна, луксузна.
бели, занста.	севдах, љубав, вољење.
билеси, сувенише.	сокак, улица.
вилајет, покрајина.	шеферич, весеље, излет.
ђела, добро дошао.	тефтер, трговачка књига.
ђустерма, богато и лепо одевен.	туаф, чудновато.
зенђил, богат.	ћерећелија, танка свилена кошуља.
зђр, сила.	фермен, спољна хаљина без рукава, што покрива леђа и стране прса.
зђрли, силнога.	чевре, везене мараме.
игбали, сретна.	чимбур, кајгана.
илери, одлази.	џанум, душо моја.
камерија, доксат.	џенабете, прљавче, илестивче.
касаба, варош.	медрван, водоскок.
махала, мали варошки део.	
манала, нека је божја воља, (а и буктиња.)	

І. Д Е О.

Соба прострta ћилимом. У горњем делу уздуж, с краја на крај пружен миндерлук, покривен црвеном чохом, По горњем крају миндерлука, уз зид, усправљени црвени јастуци, до половице покривени белим везивом. У доњем делу, у ћошку, мали покривен сто. Са страна по један ред столица. На зиду икона с горећим кандилом, огледало, неколико уоквирених фотографија, и искићених сликовних дописница

Појава прва.

Симана и Петрија. У варошком модном оделу, седе на средини миндерлука.

Симана: (у доброј вољи.) Чудим ти се млада, како си смела доћи! Баш ми је драго, мислим се овај час, с киме ћу да мало прекратим време, данас, на велики празник. — Па млада, обикну ли се ти у нашој вароши?!

Петрија: (насмешни се.) Морам да се викнем! . . . Дошла сам ти само на кратко време, тек да се боље упознамо . . .

Симана: (упане.) Колико оно има времена од твоје удаје за Вељка?

Петрија: Ово је четврти месец.

Симана: (скрстивши руке.) Боже мој, збиља време тако брзо пролази. — А допада ли ти се наша варош, и наша махала?

Петрија: (скрстивши руке.) Веруј ми, допада ми се све, и ваше девојке и сѐла, састанци и све. — А колико има од твоје удаје?

Симана: Брзо ће настати шести месец. — Право си казала за девојке. Па и момци су нам врло честити: вредни у послу, на састанцима весели, а према девојкама уљудни.

Петрија: И ја сам то опазила. — (Сети се.) Молим те, која је оно девојка, што често пролази недељом и празником овом махалом, са једним лепим момком? — (Смешећи се.) Она ми се јако допада. Мој ми Вељко рече, да је она у онога момка заљубљена, — заборавила сам њезино име.

Симана: (упане.) Па то је Љубица Гачевића. Врло честита девојка. Боже, што је моја заова Смиља хвали; каже, да је воли као сестру, а тако је и код осталих девојака омиљена. Она се не поноси, ма да је од богате куће, мила је, а вредна као црв. — Отац јој је трговац, држи дућан онде код горњег шедрвана (показује руком правац, и опет скрсти руке.)

Петрија: Веруј ми, чим сам их видела, помислила сам: Боже мој, дивна пара, и Боже дај, да једно другом буду суђени.

Симана: Онај је момак мој рођак, зове се Срето Перовић. У свему честит младић. Видела си, како је још и наочит, виђен, малих уфитиљених бркова, па још кад погледа оним својим милим граорасним очима, мало која девојка да не порумени, и да јој срце живље не закуца, а свакој мило да с њим прозбори реч, две. — У друштву, што но кажу, и стиман и прибран; кад је сабор код цркве, сѐло, просидба, или кад момци где на само теферичују, Срето не изостаје. Весељак и певач. Коло да поведе, песму да започне, мало ко може с њим. Оно пусто грло, па само звони, јечи, разлеже се по свој нашој долини.

Петрија: Да ли се они одавно воле?

Симана: То ти не знам тачно казати, јер обоје као да крију своју љубав. Има, може бити, око три године да су заљубљени. Али се заиста јако воле . . . Вероватно да заљубљенијег пара нема у целом вилајету.

Петрија: (насмјешн се.) То се види. — (Сети се.) Је ли збиља овде обичај припѣвати момцима?

Петрија: Јест. — Први пут припѣвали су Срети, на сѣлу код Вуковића. А кад девојке ударише сложено: „да ти кроз нас прстен не пропаше, да ти Љуба другом не допаше“, онда Сретини другови, Урош и Тривун, опколише Срету: а, а? туда ли смо?! Шта, шта, тако ли је?! — и стадоше обома честитати. (Смешећи се.) Да си онда видела Љубицу: заиграла очима, па не зна шта ће с њима?

Петрија: (упаше, смешећи се.) То је обично, кад се момак и девојка почину волети!

Симана: Тако мало по мало, па после већ и велико, почело се причати, како се Срето и Љубица гледају, како су једно за друго створени круже уз то и свакојака друга нагађања: те како Љубу неће дати за Срету, јер није према њеној кући; како опет и Срето њу заварава; како њега Љуба држи у цепу, — ко би нашу варош сложио и у једној таквој ствари? Кад нема о чему другом да се претреса, онда су ова свадбена нагађања као поручена.

Петрија: Па и то обично бива у оваком случају. (Баци поглед према прозору.) Као да киша пада?

Симана: (Обрне се према прозору.) Ах, збиља пада киша. Прекину ће данашњи теферич на ливади

Стаишиној. — (Према Петрији.) Сада се богме Срето често прикрада у башчу, па на простртој благој месечини, удишући мирис руже и јоргована, чежњиво погледà, кад ће се озго на прозору указати Љуба. Па тако проводе читаве сате! — Нека се ма шта говори, она ће бити његова, јер се заиста јако воле

Петрија: А којим се послом бави Срето?

Симана: И он је син имућна трговца. Оцу му име Стеван. Отац га воли, али дедуше, и он оца слуша. Сретин и Љубин отац одавно се називају пријатељима. (Смешн се.) Ко с тиме хоће да кажу, да немају ништа против тога, да се и спријатеље!

Појава друга.

Пређашњи и Смиља.

Смиља: (уморна, тешко дише, али ипак весела) Добра вам вече!

Петрија и Симана: Добра ти срећа!

Симана: Шта је за Бога, што си тако уморна? Што си се тако рано вратила, заиста вам је киша омела теферич?!

Смиља: Јест, и то баш онда, кад се весеље размахало у на виши јек! — (Петрији) Како ти млàда, јеси ли се обикла? Јеси ли заборавила своју варош?

Петрија: (смешн се) Ваља по мало заборављати.

Симана: Свакако да су Љуба и Срето тамо били?

Смиља: Ето их. (показује руком) иду сокаком. Мислим да ће се свратити к нама, звала сам их.

— (Поверљиво, тине) Изгледа ми, да је Срето мало љут, а ни Љубица није најбоље расположена . . .

Симана: (у чуду) Ах, како то? . . . Зашто?

Смиља: Не знам, ако није ради тога, што је на теферичу било нешто момака странаца. Срето је онда обично неугодан, а Љубици је неугодно, кад је Срето љут.

Симана: (према Смиљи и Петрији, поверљиво.) Вероватно, да су повод странци. (Смеши се)

Смиља: (гласније.) Знаш шта је снахо: сем њих, иду нам' још много момака и девојака, Зорка, Пава и још неке, од момака Урош, Тривун и наш Мићо, да се веле, склоне од кише.

Симана: Добро, добро, нека дођу, радо их примамо. (Гледа кроз прозор.) Нема их још, а ево и киша скоро да престане.

Смиља: Да знаш ко ће још доћи?—(Смеши се) Свирачи! . . . За то сам и дошла пре, да овде припремим за играње. Ваљда ће се одиграти бар једно коло! — Мићо доводи свираче, вели да овде код нас завршимо теферич! (Подизући ћилим.) Опрости те, ја ћу дигнути ћилим. (Уз помоћ Симане дигне ћилим, превију га, и поставе на миндерлук. Петрија се уклони и опет седе са Симаном.)

Симана: (Петрији) Што су сада наше свекрве тамо у малој соби отвориле разговор! (Смешећи се) Као да слушам, да нешто о нама снахама претресају!

Петрија: (Смешећи се.) Моја је свекрва јако осетљива, љутиће се, што овако дуго остадох. (Хоће да устане.) Идем је звати за полазак.

Симана: (веда јој устати.) Јок! Нећеш. Ако се љути, није те брига; да се ја тако бринем, да ми

се свекрва не љути, докле бих дошла?! Ми њих пазимо и слушамо, колико се може. Пустите их, нека се изговоре. — Сада ће доћи Срето и Љуба. Ево прилике, да их боље видиш.

Петрија: (радознано се смешећи.) Хајде, баш да их видим!

Смиља: Идем им у сусрет! (Оде.)

Појава трећа.

Пређашње. Љубица, Срето, Зорка, Пава и још пет девојака. Урош, Тривун и друга два момка. Станко, Шаин и Мићо.

Љубица и Срешо: Добра вече!

Срешо: (Симани) Како си родице?

Симана и Петрија: (међутим устале) Добра вам срећа!

Симана: (Срети) Добро, како ти рођаче?

Љубица: (љуби се са Симаном и Петријом, питају се за здравље.)

Зорка, Пава и других пет девојака: (међутим улазе уз пратњу Смиљину. Поздрављају се са Симаном и Петријом.)

Урош, Тривун и још два момка, Станко и Шаин: (улазе уз пратњу Мићину и поздрављају. На понуду Симанину и Смиљину сви седеју: Срето на једну страну миндерлука (прочеље), до њега Урош, до Уроша Тривун и остали момци. Девојке заузимају столице, тако да је Зорка до Љубице у косом правцу према Срети. Свирачи заузимају склоњено место, један до другог. Станко обучен у панталоне, кошаран фермен, црвен појас, фес, а на ногама му ошаци. Шаин у чакширама од црног бега, прост појас и т. д. Станко носи виолину, а Шаин саз. Они поздрављају патом, тек при седању.)

Симана: (седајући с Петријом на други крај миндерлука, примети Срету невесела) Е, шта је с тобом рођаче? Некакав си ми невесео?!

Срето: (оклевајући.) Сустао сам . . . Потерала нас киша . . .

Симана: Ако, ако . . .

Станко и Шаин: (спремају се за свирање — угађају и сравњују инструменте. Настаје кратак жагор.)

Мићо: (упада.) Дај Уроше кликни једну! . . .
Ону Сретину! . . .

Урош: (насмејан, пребаци руку преко Сретиних рамена и гледа му у лице. Срето му шапне да не пева.)

Зорка: (примети то; нежно:) Срето ли, Срето! . . .
— (Узме Љубицу испод руке, и запева, уз пратњу осталих:

Синоћ ми драги долази, долази,
С коњем ми цвеће погази . . .

Станко и Шаин: (одсвирају ова два реда.)

Зорка: (продужи:

Ој цвеће моје шарено, шарено,
Буди ми срцу весело . . .

Станко и Шаин: (одсвирају и за трен стану.— Кратак жагор.)

Срето: (за време певања наслонио се на јастук, натупио фес над очи, прекрстио руке; уздахне и замисли се.)

Станко и Шаин: (згледају се, и запевају уз пратњу свирке и неколицине:)

Да знаш драги, како срце гори.
Како срце гори!
Срце гори, аман, хоће да изгори!

Мићо: (при крају строфе кликне, дигавши руку у вис:
Коло!

Станко и Шаин: (свирањем одмах пређу на коло-Кокуњеште.)

Урош: (шапне нешто Срети; овај поведе коло с Љубицом. До Љубице се хвата Зорка, а до ове Урош, за њим остали

Симана и Пешрија: (склоне се, да мотре коло.)

(Након одиграња кола, разилазе се на своја места. Срето сео у ставу као пре — невесео.)

Симана и Петрија: (оду)

(Настаје живљи, подуљи жагор — разговор о теферичу на Станишиној ливади, киши, оделу, момцима и девојкама, саборима, свадбама и т. д. Најпосле Урош нешто шапне Срети.)

Зорка: (случајно опази то.) Уроше, хоће ли то Срето заспати?!

(Накашље се. и запева уз пратњу већине, и свирку свирача:)

Сунце јарко, не сијаш једнако,
Сунце јарко, име моје, не сијаш једнако
Мој ме драги не љубиш једнако,
Ил' ме љуби, ил' ме се окани,
Ил' ме младу, ти у гроб сахрани!

Знаш неверо, како си се клео,
Пред олтаром, пред светим Јованом,
Пред иконом, пред светим Николом,
Да ме младу, оставити нећеш . . .

(Код понављања долази уметак „име моје“ — као с почетка песме.)

Срето: (међутим у неприлици, исправља се, савија цигар, пуши; још неки од момака пуше.)

Шанко: (Шапну, убрзано.) Е, Шаине, хоћемо ли ову нашу старинску?!

Мићо: (упада.) Рано је!

Срето: (Мићи.) За данас је доста.

Урош: Боже здравља, што је добрих дана пред нама су!

Мићо и Смиља! Та рано је!

Срето: (Смиљи.) Ми смо једино ради тога свратили, да се склонимо од кише.

Шанко и Шаин: (упадају певањем и свирањем, уз пратњу неких:)

Јел' ти жао, што се растајемо,
Растајемо, а не састајемо,
Јест ми жао, и срце ми знаде .

Срешо, Урош, Мићо и остали момци: (за време певања приправљају новац.)

Шанко и Шаин: (устану и полазе; момци кришом дарују Станка.)

Шанко: (одлазећи.) З Богом! — Хвала вам момци, помого вам Бог и света Петка. Да Бог дѣ, да вам коме на свадбу убрзо засвирам. (Оде са Шаином поздравивши војнички.)

Пет девојака и два момка: (устану, поздраве се са Смиљом и Мићом, оду.)

Смиља: (испрати их и врати се.)

Урош: (Смиљи.) Зар је отишла нова млада?

Зорка: (дочека.) Јест — Отишла је са Симаном, чим је коло одиграло, вероватно су тамо у малој соби. Што питаш Уроше?

Урош: (у шали.) Хтео сам јој рећи: да бих знао, да ћу се намерити на онако честито чељаде, као што је она, сутра бих се оженио!

Зорка: (радознало.) А како то?

Урош: Па ето, видела си, да је њезин младожења Вељко био мало пре с нама на Ставишиној ливади. Бога ми врло красно: оженити се, па и даље терати момачки живот!

Зорка: Збиља, колико знам, она је добре нарави.

Урош: (дочека.) Част и поштење, па и види се, мало која да би пристала, да јој се младожења дружи са момцима.

Зорка: К'о с тиме хоћеш да кажеш Уроше, да су девојке са стране и у том боље. — (Одважно,

али у шали.) Ожени се болап са стране, ја ћу ти бити деверуша!

Урош: Не Зорка, то не мислим, нисмо ми момци таки. Баш ви, девојке и ваше мајке, најбоље цените нашег ханџију Игњата, у чији хан највише долазе странци. . . .

Мићо: (упане.) Јест, јест, баш онда наша варош оживи, кад је у изгледу да стече добра зета на страни. Када у Игњатов хан стигне какав позадружан, онда девојке осете да им скаче цена. . .

Тривун: (упане.) Па дигну малчице носић према нашим момцима.

Мићо: Јест. — Игњат се хвали, да се из његова хана испросило десетак девојака, и да је свака (гласније и иронично:) „игбали“! . . .

Пава: (дочека љутито.) Јест ја! . . . То знате, а не знате да је многи момак странац отишао покуњен, и да онда око Игњатова хана тенећке луцају!

Тривун: (Пави, нешто поражен.) Ама оно, буде и тога. . . .

Мићо: (упане, смећећи се.) Али врло ретко! . . .

Тривун: Зна опет Игњат шта ради. . . (намигне.) Кад се чује да је у његов хан избио какав појак, онда девојачке мајке навале кљукати Игњату кошуље свиленице, а сем тога, са странцима му се окрене жесток пазарлук! — Онда Игњату сипају паре ко киша!

Срето: (силом насмејан, према Зорки.) Момци заиста не чезну да се жене из других вароши (озбиљно:) као ви девојке за удајом у туђу варош. За вас је главно да је странац, па био ма какав.

Зорка: (међутим се приљуби Љубици и погледа је значајно.) Може бити Срето, али не чезну све девојке.

Срешо: (оштро.) Чезне те све!

Зорка: (нежно.) Баш све?! (Очекује одговор од Срете.)

Срешо: (баца мрачан поглед на страну.)

Љубица: (изненађена, смерно шутећи, баца прекоран поглед на Срету.)

Зорка: (примети то.)

Урош: Додуше, не чезну све (смешећи се) али ето, потребно је мало шале.

Тривун: (свима.) Ах! То Срето каже у шали, а и сам знаде да не чезну све!

Срешо: (исправивши се на месту.) Па добро, узми-мо да сам се преварио, рецимо да не чезну све, али . . .

Тривун: (упане према Срети, у шали.) Па вере ти, зна се ко за ким чезне, (обрне се Зорки.) маните се беспослице:

Урош: (устајући.) Право Трипо! — Пођимо.

Зорка: Право кажеш Тривуне!

Тривун: (устане.) Време је полазити.

Пава: (устане, узме Смиљу испод руке.)

Срешо: Остани Уроше!

Урош: (пружа му руку.) Дај ми јуначку десни-цу Србине! Ти можеш остати, али ја морам ићи. — Знаш већ. . . .

Срешо: (пружајући му руку.) Ево рука, али дај реч, да ћеш се брзо овде повратити.

Урош: (радознао.) Па добро, кад ти баш хоћеш, вратићу се. — Здраво! (Одлази са Тривуном и Павом поздрављајући са: лаку ноћ! Смиља их отпрати, и врати се.)

Мићо: (Смиљи, устајући.) Сестро!

Смиља: (дође до Миће, који јој шапне, да настоји, да се Срето и Љубица измире.)

Мићо: Идем и ја, жури ми се. — У здрављу!
(Оде.)

Смиља: (гледа кроз прозор весела.) Још се види, није тако касно, ми ћемо још да проселимо!

Љубица: Али време је за полазак Смиљо . . .
(Устане са Зорком и посматрају сликовне дописнице на зиду)

Срето: (међутим устане приђе столу, на који се наслови окренут осталим; натура фес над очи, скрети руке.)

Смиља: (у томе, одговара Љубици) Није, није! —
(Срети) Куда ти?!

Срето: Хоћу мало да стојим.

Смиља: (свима.) Бијаше мало, али весело!

Зорка: Али ето . . . — има и невеселих!
(Срети.) Е Срето, заиста се вараш у рачуну.

Срето: Како да се варам Зорка? Ја омет кажем, да има пуно девојака, које чезну за другим касабама, и гледају само на велико богаство, где ће имати што више дуката о врату, алала, белензука и свилених хаљина.

Зорка: (нежно.) Не греши Срето, не чини на жао Љуби (узме је испод руке) мојој верној другарици. — Да ли знаш како те је мало пре прекорно погледала?

Љубица: Ето Срето, к'о мени приговараш?

Срето: (убавно ж се.) Боже сачувај, него онако . . .

Зорка: Е Срето, Срето! . . . Ко да ми не знамо мушке приговоре.

Смиља: (Зорка полазећи.) Идем донети слатко!
(Оде.)

Зорка: (весело.) И ја ћу ти помоћи! (Отрчи за Смиљом.)

Појава четврта.

Срето и Љубица, затим Зорка.

Срето: (силом се смешећи.) Па кад бих ти и приговарао — шта је?

Љубица: (веома нежно.) Збиља, шта је теби?... Срето, што си љут, што си замишљен? . . . Баш ме понекад знаш зарезати по средини срца... Срето немој — немој болан . . . За кога се ја то надам? Јеси ли икада чуо? С ким стојим? По кога поручујем? — Што говориш тако? (Тугаљиво.) Та видиш Срето, видиш . . .

Срето: (ушепртљи.) Ама ја онако . . . (за тренут застаде да прибере мисли.) Љубо! Душе ти, и среће ти твоје, јели тврда вера? Неће ти никад пасти на памет, да би за другога пошла?

Љубица: Казала сам ти већ два-три пута.

Срето: Никад те за другим срце неће понети?

Љубица: (одлучно.) Никада!

Срето: И кад би те ко приморавао, мајка отац? . . .

Љубица: Што толико питаш? Ко може Срето, приморати срце, да воли оно, што не воли?

Срето: (нежно.) Љубо опрости! . . . Тако ме понекад нешто узмучи.— (Гледа веселије Љубицу; ова то примети, па му веселијим погледом узвраћа. Срето насмејан и заносно радостан, приђе да јој отме цвеће са прса. Љуба се тобож брани.)

Зорка: (врати се у тај трен, носећи слатко и две чаше воде на послужавнику.) Тако ли је, а?! . . . За час се и свадиле и помирили. Е, сада седите! Ја ћу да вас послужим место Смиље.

Срето и Љубица: (насмејани седу на мидерлук, у малом размаку.)

Зорка: (послужи Срету, онда Љубицу.) Срето, не смеш у будуће онако жестоко приговарати! — А ти Љубице дотерај Срету мало боље у ред!

Срето: (хоће опет да узме цвеће са Љубиних прса: уграби неки део, па хоће и остало. Љубица се брани, неда остало; бранећи се хотимично пљусне Срету водом по лицу, из чаше, коју у руци држи.)

Зорка: (весело.) На здравље Срето!

Срето: Зар ћемо тако! (Хоће да узме своју чашу али Зорка одмиче послужавник — брани му узети чашу.)

Зорка: (брранећи.) Нећеш драги Срето, Љуба је била бржа и однела победу! Љубица право има, заслужио си — и превише си охол, силан! . . . (Даде знак Љубици, ова устане и сашаптавају се.)

Срето: (међутим брише рубцем лице.) Врати ћу ја ово, Боже здравља!

Зорка: (умиљавајући се.) Срето, молимо те ја и Љубица, да нам опростиш: остани мало сâм, идемо да разгледамо неке везове, у другој соби, брзо ћемо се вратити.

Срето: (дочека.) Добро, добро! — Свакако се сада надам Урошу, па ћемо се заједно увратити по вас, кад будемо поћи.

Зорка: (весело.) Врло добро! (Оде с Љубицом, носећи послужавник.)

Појава пета.

Срето сам.

Срето: (занесе се у мисли.) Боже мој, шта је ово мени? . . . Сва моја мисао, све жеље, наде сви снови о будућности, почињу од Љубе... (Наслони лакат на јастук, држећи се за страну чела.) Како то, да је тако заволем? Да није што је лепа? — Није, има

и лепших . . . А она је међи лепша од виле... Добре је ћуди, вредна је, али ето има их може бити вреднијих, па сведно. (Застане.) Није ни то... Па како, зашто? . . . (Устане, лагано шета.) Што мени ове мисли долазе тако често? Као венчали се, па незнам шта чиним од радости: загрлио бих цели свет око себе. Љубино присуство све весели. . . (Стане.) А да се друкче не окрене? . . . Љубини су родитељи мало богатији, па могу наћи и богатијег зета? (Опет шета.) Не може, не може. . . Та није ни наша кућа сиромашка! — (Седе, замисли се дубље, савија цигар.) Па шта ћу даље отезати (тресне руком) довес' ћу Љубу. . . Диван ће то бити живот! Доводи ћу је и оној мојој малој кућици на селу. (Завосно и радосно:) Онде, где бистри поточић жуберка кроз густу јелову гору, у омару, код мале воденице, ослушкива' ћемо шум танковијастих јелика, фрулу овчареву, и песму славујеву. . . — Ах, како ће онда часови пријатно и брзо протицати! А у кући Љуба ће бити благослов Божији, савијати се око мене, и пазити моје старе родитеље.

Појава шеста.

Пређашњи. Урош.

Урош : (одмах с улаза, весело.) Овамо ми казаше, да си се измирио с Љубицом, то ми се свиђа. — Али ми опет изгледаш замишљен? . . . (Седе.)

Срешо : Па ето.. може бити, да знаш шта је. (Смешњ се.)

Урош : Шта?

Срешо : (уздахне, ухвати се према срцу.) Драги Уро-

ше, да ти се први пут искрено исповедим: жарко водем Љубицу. . . Без ње не замишљам живот . . .

Урош: (пронично.) Еее. . . Па ти мислиш, да ја то истом сада знам! (Озбиљније) А знам и то, да и Љуба тебе још више воли! . . .

Срешо: (насмешен.) Па онда?

Урош: (гледа Срету значајно.) Лако је то брате: доведи Љубицу, ожени се. . . Знаш хвала Богу, да су томе ради и твоји, и њени родитељи.

Срешо: (устане, свечано.) Баш сам то и одлучио! — Уроше, ето, нека буде сретно, хоћу, (пружа му руку) хоћеш ли бити девер Љубици? . . .

Урош: (устане весело.) Драге воље Срето! (Пољубе се) Нека је са срећом! (Седају.) Та мени је твој отац, стари Стеван, још давно говорио, да ти препоручим да се жениш Љубицом. — Срето ми је велика сва нада, особито пошто ми старији син Живко оде у свет, па се тамо и окућари. Па онда стари Стеван уговара: како ће се напити о свадби, и наиграли под старост, да се сва варош чуди, па ће после теби предати сву трговину, а он се играти с унуцима.

Срешо: Па ето, нека то дочека, јер вере ми како знаш, слабашан је.

Урош: Истина, не да му се у здрављу опоравити, али се опет прилично држи. — Па када то намераваш, ако Бог-да?

Срешо: Неће се моћи пре поста, кратко је али одмах по Божићу прве недеље, свакако.

Урош: Ја, ја. Разуме се, да пре не можеш. Богаство је на обе стране, треба се добро припремити. (Весело.) Отпратимо девојке, а онда ћемо на

винце! . . . Нека ти буде сретно, драги друже!
(Узме Срету испод руке.)

Срешо: (одлазећи весело.) Боже дај! (Оду. — Завеса пада.)

II. ДЕО.

Механа. У ћошку горњег дела тезга и стакларија. Са обе стране столови; уз столове клупе и две-три столице. По средини нема столова.

Појава прва.

Игњат и Самчо.

Игњаш: (трбушаст, у тесном оделу, на глави црвен висок фес. Седи за тезгом, надлактио се, усукује брк.)

Самчо: (у подераним чакширама, дрољавом, неуредно опасаном појасу, прљавој кошуљи и фермену, замазан фес. Седи пијан на крају механе, подаље од тезге, на клупи, тако да је леђима окренут столу. Пред њим, на клупи, чаша са нешто ракије. Љуља се и неспретно савија цигару, да му се дуван просипа).

Игњаш: (опази то, смеје се.) Самчо болан, ето ниси у стању ни цигаре савити! (Устане, и понуди га.) Ево готова цигара.

Самчо: (узме цигару, испије ракију, пружа чашу Игњату.) Дај још једну!

Игњаш: (примајући чашу.) Пуно ти је Самчо!

Самчо: (продере се.) Јок! Није пуно. Ево паре чојче! (Остави цигару на сто, вади из фермена новац, и немоћно броји на длану; буљи у длан, уверава се, да ли тачно броји.)

Иињаш: (међутим наточио ракију, и ставио пред Самчу, на првашње место.) Е, де Самчо, али ти је пуно вере ми!

Самчо: (даје новац Игњату, куњајући.) А, није, како да ми буде пуно! Кад умрем, онда ћу се подмирити!

Иињаш: (узевши новац, седе за тезгу, и полугласно рачуна.)

Самчо: (шуту, љуља се, попије ракију до половице чаше, и опет куња.)

○○○○○○

Појава друга.

Пређашњи, Јањић.

Јањић: (одело му се нешто разликује од одела осталих момака; уђе поносито.) Помоз' Бог!

Иињаш: (ђипи иза тезге, сав сретан; прави весело и насмејано лице) Добра ти срећа! О ђела, машала! Радујем се вашему доласку. Машала, машала, добро дошао! (Пружа му руку).

Јањић: (рукује се.) Боље Вас нашао!

Иињаш: (упада убрзано, трљајући руке.) Па како си, како си, камо се ти толико времена, стара му мати!

Јањић: Није се могло пре!

Иињаш: (убрза још више.) Па како су код куће, како је мајка, браћа, сестре?

Јањић: Здраво су!

Иињаш: (дочека.) Све здраво? Нека, милом Богу хвала. Јеси ли дошао с фијакером?

Јањић: Јесам.

Иињаш: Дошао си доста рано, (вади сат) колико је то код тебе?

Јањић: (гледајући у свој сат.) Ево два до подне.

Самчо: (као да се пробуди, избуљи очи, и добро загледа у Јањићев сат, а Јањића проматра од главе до пете; онет закуња).

Иињаш: (не примећује да Самчо прати.) И у мене је баш толико. (Нуди Јањићу своје место за тезгом) Изволи сести газда Јово!

Јањић: Рано смо и пошли. (Седе за тезгу).

Иињаш: (смешећи се.) Имаш ли још друштва. (Седе према Јањићу.)

Јањић: Имам. (Смеши се).

Иињаш: Један, два?

Јањић: Један.

Иињаш: Сретно било, а ко је?

Јањић: Онај, што је пре самном долазио.

Иињаш: Знам, знам! Газда Младен, фин човек, а где је?

Јањић: У Симиној магази, тамо ми и ствари остадоше. Навратих се само мало теби, сад морам ићи, па ћу опет доћи. Чека ме Младен, а идем и да штогод вуне пазарим. (Устане, пружа руку Иињашу.)

Иињаш: (устане, рукује се.) Оно знаш, уређена ствар, (баци поглед на Самчу, који куња) вечерас нећемо моћи на просидбу, боље је сутра, или пресутра, ама нејсе, разговара' ћемо . . . Ти немај бриге!

Јањић: Добро брате, хвала ти. Када ти за потребно нађеш, онда ћемо, ја ћу свакако овде остати дан-два. Писао сам ти, знаш да сам ради тога највише и дошао. (Смеши се.)

Иињаш: (смешећи се.) Знам газда Јово, и ја како сам теби писао, онако је, родитељи пристају, то ти сигурам, па шта треба више. Боже сретно!

Јањић: Ти ћеш нама припремити штогод ручка, не смета ако мало и закасни.

Иињаш: (убрзано.) Хоћу, хоћу, газда Јово! Неће пуно закаснити. Ја сам се теби к'о и надао. Писао си ми. . . .

Јањић: Имаш ли добра вина?

Иињаш: (развуче.) Имам газда Јово вина, не би' се постидио владике! (На ријечи „вина“ и „владике“ удара гласом.)

Јањић: З Богом! (Оде.)

Иињаш: (пратећи га.) До виђења газда Јово!
(Претури руке о зада; шета.)

Појава трећа.

Пређашњи без Јањића, затим Тривун.

Самчо: (као иза сна.) Ко је оно?

Иињаш: (одрешито.) Не знаш га ти!

Самчо: Мени се чини, да је некакав странац?
(Прати Игњатову шетњу, очекујући одговор, затим закуња.)

Иињаш: (шутти, шета, отпусти руке, суче брк.)

Тривун: Помоз' Бог комшија!

Иињаш: (стане.) Добра ти срећа, Тривуне!

Тривун: (тресне руком.) Дај један Влахов!

Иињаш: (точећи.) Ово је прави Влахов, (пружа наточену чашицу) видиш, (дигне боцу у вис и показује кажипрстом марку) ово му је дагма, оваког Влахова нема у нашој вароши, (мало шутти) нема вала ни у целом вилајету. (Опет мало шутти.) Има Влахова, али каква, није му овде (показује на боцу) дагма, нишан. Ја држим само добру робу!

Тривун; (узевши чашицу; иронично.) Знам, знам Игњате брате, како ће бити у тебе, а не бити добро, ванредно! (Иза кратке паузе.) Ко је оно дошао Игњате?! Хоће ли то бити шта ново, у добри час?!

Иињаш: (упане.) Шта се ти бринеш?

Тривун: Та знам бре, шта кријеш, сада сва варош зна и зуцка о томе.

Иињаш: Може бити да знаш, (весело поигравајући)

али Тривуне, Тривуне, брате Тривуне! Богат човек! . . .

Тривун: (иронично.) Ко? Јањић?!

Иињаш: Онај исти Јањић Јово! Оно ти је дупли газда!

Тривун: (смеши се.) Како ти знаш?

Иињаш: (гласније.) Кумим те Богом, како да нећу знати! Бог сâми зна, колико сам пута у оној кући ручао. Богата кућа (ударил гласом) „краја јој нема“!

Тривун: (озбиљно) Ја не познајем те куће Игњате. Али за Бога, није баш тако богат, колико га ти хвалиш. Бре, нити је сиромах, нити је одвећ богат, тако-барем кажи.

Иињаш: (гласније) Ама шта кажеш Тривуне?!... стане према њему, забаци фес за потиљак, руке забаци отрага, и испружи десну ногу.) Знаш шта! (иза кратке паузе, још гласније:) Ама билеси има златан ланац, и сат златан, били ти (ударил гласом) „то“ веровао?!

Тривун: (врти главом.) Може бити, али. . .

Самчо: (иза куњања прене се, и брзо упане у реч Тривуну.) Није му сат златан.

Иињаш: (поражен, скрене поглед на Самчу.) Ама како није?!

Самчо: (макне раменом.) Није му сат златан, па ето. . .

Тривун: (слатко се насмеје.)

Иињаш: (Самчи, оштро.) Јест му од злата и сат и ланац!

Самчо: (равнодушно.) Није сат, а ланац јест.

Иињаш: Па ти ниси ни видио, болан!

Самчо: (сабранији.) Јесам ја добро видио, ланац му је онај кратки, и бели је од злата. . .

А сат бош није!

Ићаш: Пијан си ти Самчо, ниси ни видио, причинило ти се. (Окрене поглед према Тривуну.) Молим те Тривуне, ја видио својим очима, е, златан кô златан. Та за Бога, ваљда знам што је злато. Доста сам ја злата праметнуо преко ових мојих руку.

Тривун: Ето Самчо каже, да није!

Ићаш: Прој се ти пјана Самче, мене ти слушај.

Тривун: (мало вишим тоном, показујући руком на Самчу) Та да је тако пијан, молим те, одкуд би могао разликовати, да је ланац златан, а сат није!

Самчо: (уздигне главу према Тривуну, претуривши ногу преко ноге.) Ако сам мало пјан, нисам (удари гласом „ћорав“!

Тривун: Право кажеш Самчо!

Ићаш: (у неприлици; одпусти руке; час погледа Самчу, час Тривуна, час на тезгу; гута пљувачку; дође до тезге и одмах се врати; најпосле раскорачен стане према Самчи.) Јест Самчо, ти си ваљда видио онај сат, што је вадио иза паса, е, онај је додуше сребрен, али ти Самчо ниси видио онога златнога сата, што је извадио из фермена (отегне) е! (Према Тривуну.) Овако, лепо извади из фермена (показује руком) Тривуне драги, и ја га видех, сâмо чисто злато. (Убрзано и силом насмојан.) Ја га видео својим очима, по Богу брата, зашто бих лагао?!

Тривун: (иронично.) Шта ће му два сата?!

Ићаш: Хм! . . . Има човек вољу!

Самчо: (упане.) Он није из фермена вадио ништа, јок! Ја сам то добро глед'о.

Ићаш: (презриво погледа Самчу.)

Тривун: (остави новац на тезгу.) Како је, да је,

може се рећи да је ствар свршена. Шта ћемо се о томе препирати. (Испије.) З Богом (Оде.)

Игњаш: З Богом! (гледа за Тривуном, док одмакне.)

Појава четврта.

Пређашњи без Тривуна.

Игњат: (Самчи, љутито.) Како ти болан можеш казати, да није вадио златнога сата из фермена?!

Самчо: Ама није џанум, није, (отегне) еј, није...

Игњат: (нагло тресе рукама, викне.) Ама јест болан!

Самчо: (хладнокрвно макне раменом.) Није, Алаха ми!

Игњат: Хм! . . . Па Бог те убио, ко те тегли за језик? Ти шути, кад ја говорим, јесам ли ти казао сто пута, болан! Шта се мешаш у моје ствари?! Сад си зарадио (као да ће га ошамарити) да те једном шопим, да ти све зубе саспем! (Тише.) Ето те није частио ни чашом ракије, а да си шутио, ја би ти дао (гласно) оку! . . . Џенабете!

Самчо: (споро и отегнуто). Па . . . па шта сам ти нахудио?

Игњат: Јеси ми баш нахудио! . . . А телеграф? (Показује претом место, гђе је Тривун стајао.)

Самчо: (у чуду.) А, а, туаф! Ја незнам шта ти сада говориш. Какав телиграф? Јеси ли ти побудалио газда?! (Одмахне руком.)

Игњат: (дочека љутито.) Ти си побудалио! Сада оде телеграф. Ти незнаш један мој посао, овамо. Сад ја због тебе губим свој углед код људи! Ух... (Врти главом)

Самчо: (хладнокрван; надвирнује се над чашу) Упаде нешта у ракију, муха, шта ли је. . .

Игњат: (показује врата.) Чујеш Самчо! Губи ми се с очију! (Разјари се.) Напоље! (Зграби Самчу испод пазуха, а овај бранећи се, преврне чашу)

Самчо: (устајући, извали очи на Игњата) Што ми проли ракију?!

Игњат: (поведе га корак-два и пусти.) Илери!

Самчо: (коракне, отпаше му се појас, застане и омота га, говори више за себе.) 'Оћеш ти да ти ја силом обиспатим, да је златан сат, а није. (Код излаза окрене се, и журажно осече.) Нећу ти ја више никада доћи!

Игњат: Носи те ђаво, камо среће да нећеш. Сто си пута казао да нећеш!

Самчо: (татурајући изађе; до мало се врати и стане код улаза.) Само ћеш ми моју прољивену ракију намирити. (Оде.)

Игњат: (гледа за њим, попреко.)

Појава пета.

Игњат (сам), затим Крстан.

Игњат: (забацио руке озад: шета, врти главом. Неваља. . . Највише се бојим, да се Срдан Буквић не поколеба, јер је он ујак девојци, и има велики уплив. (Иза мале паузе, скине фес, почеше се по коси.) А бојим се и, и тенећака, и таламба, ух! . . . (Удари се шаком по челу.) Еј Самчо, несретни Самчо! (Стане, мисли се.) Па опет неће (одмахне руком) ах, питање је хоће ли се веровати и Тривунчету. Свако ће мислити, да он говори, што му је као момку мука, што се једна девојка удаје на страну. (Виче на врата) Крстане!

Крстан: (из мале удаљености.) Шта је газда?!

Игњат: Дођи амо!

Крстан: (уђе.)

Игњат: Каже Милеви, нека ону пилад добро поприга на маслу, (меша скупљеним претима у зраку) и нека добро уреди, нека не жали масла, плати ће чове, и нека још штогод лепо приправи за ручка. Нека буде и чимбур, али подобар и помастан. Кажи јој да је дошао Јово Јањић и још један странац с њиме; и ја ћу с њима ручати, то нас је бива, тројица. (Одахне) Па драговићу мој, узми кључ, па нам донеси из подрума доброга вина, из онога мањега бурета, знаш, у оној плетенци што држи шест литара, па изнеси на камерију, а и ручак нека се тамо постави. Јеси ли разумео?!

Крстан: (услужно) Јесам газда. (Узме кључ изнад тезге. — Оде.)

Игњат: (шета.)

•••••

Појава шеста.

Пређашни осим Крстана. Јањић.

Јањић: (улазећи, додаје куферић Игњату.) Остави ми ово гдегод, где је сигурно.

Игњат: (стане; растегао губице.) Та лако је оставити, него бих ја хтео, да тај куферић отвориш, стара му мати, да видимо белегу!

Јањић: (Па може се то, може. (Отвори куферић из кога повади на сто три мала замотка и једну кутицу.)

Игњат: (размотаје омоте, вади поједине ствари, гледа и враћа у куферић.) Охохо! Златне алале! — А, а, машала! Ово је велики дукат, суфурин! — А шта је ово?

Јањић: Зар не знаш? Махмудија!

Игњат: (тобож се сети.) Махмудија, махмудија, јест, јест збиља, махмудија, ја . . . (Отвори кутицу.)

А ово је бива, прстен; добро је, све је у реду. Е зна се богата, зенђил кућа!

Јањић: (закључавајући куферић.) Шта мислиш, хоћу ли се постидети?

Игњат: (отегне) Боже сачувај! (Савијајући један по један прст.) Ето златне алале, велики дукат, махмудија, ето прстен, шта треба више, брате мој! Овако сбилато, није се још нико показао. Ејвала ти (одвали пату) и од мене!

Јањић: (полази)

Игњат: Стани! Знаш шта је (тапше га по рамену) ја не бих развлачио, добро би било, да ми вечерас идемо на просидбу?

Јањић: (стао.) Што баш вечерас?

Игњат: (намигне) Ама ето, нешто сам се домислио. Оваке ствари не треба развлачити.

Јањић: Па добро, нека буде. До виђења! (полази)

Игњат: До виђења! Кад се вратиш с газдом Младеном, упути се управо горе (показује кажипрстом више себе) у кућу, и ја ћу доћи.

Јањић: Добро. (Оде.)

○○○○○○

Појава седма.

Пређашњи без Јањића. Срдан.

Срдан: (у народном грађанском оделу.) Помоз' Бог!

Игњат: (развучено) Добра ти срећа Срдане! Како си? Јеси ли се случајно састајао с Тривуном? Можда у његову дућану, или . . .

Срдан: (упане.) Нисам, а што питаш?

Игњат: Ништа. Седи Срдане, имам ти нешто рећи.

Срдан: (седе.)

Игњат: (седе према Срдану уз тезгу с поља; нуди му дуван.) Ону ћемо ствар вечерас свршити; нека је са срећом! Онај је момак дошао, и био је сада код мене. С њиме је дошао још један трговац. Видио сам и белегу.

Срдан: А ја велим, да оставимо до пресутра, свакако је у очи недеље, лепше је. (Савија цигар).

Игњат: Срдане! Послушај ти мене, боље је вечерас, свакако је у очи празника. Зашто да људи остају и дангубе још два дана? (Тихо.) Још хвала Богу (подигнувши фес) кад јој је испала онака срећа. (Гласно.) Е мој Срдане! Ономад ти о Јови нисам ни пола казао. (Убрзано, постепено све гласније, на важније речи ударајући гласом, правећи се веома важан:) Оно ти је рећи зенђил човек! Он има неколико кућа, у једној или две станују му Швабе; он тргује све с Бечом и Трстом, има пет-шест читлука. По белези, што је донио, познаје се да је домаћинска и салтанетли кућа. (Одахне.) Е брате, оно нисам још видио: салтанет, ђустерма, к'о да је паша какав. О алале су, сат је, ланац је, па прстење, све нако (правећи коло кажипрстом десне руке, на длану леве руке) мафи камење па се сјакти ко огледало, а суво злато све па билеси све побашка у кадифели кутицама. Па још побратиме мој, три велика дуката, а махмудија неznam ни колико је! (Одахне.)

Срдан: Казао сам мојој сестри, Јереминици: онаког момка не треба испуштати. Он је из старе домаћинске куће, а с великим имањем. А она твоја велим, загледала се у оног Перовића. Куд се он издиже; да речеш није му мане, ама није велим, спрам ваше куће.

Игњат: (срдито дочека) Шта је он, славе ти?! Тај Срето?! Бабо му сиш'о са села, бив'о и у најму, па сад бива, да свеже арку с првим кућама. Јок! не бива. (Устане.) Е, хајде ти Срдане одмах девојачкој кући и кажи нека буду спремни.

Срдан: (устане) Баш и јест боље вечерас. Може се момак домислити, могу га и одвратити и тако...

Игњат: С тога баш лети одмах тамо, јави, и дођи ми вечерас, кад све буде готово.

Срдан: Добро, добро! З Богом. (Оде брзо.)

Игњат: З Богом! Сретно! (Шета задовољан, насмејан) Ипак ће све добро испасти. (Виче према улазу.) Крстане, дођи у механу, ја одох! (Узме испод тезге куферић, изађе на обратна врата. — Завеса пада.)

III. Д Е О :

Сретина гостинска соба. Огледало и јастуци застрти црнином у знак жалости. На средини уз миндерлук, црнином покривен сто. Око стола четири лепше столице. За столом седи Срето, чита и прелистава један илустровани лист.

○○○○○○

Појава прва.

Срето и Урош.

Урош: (снужден) Помоз Бог Срето!

Срето: (расположен) Добра ти срећа Уроше! (рукује се.) Ха! . . Баш си ми добро дошао! Седи. Данас ћемо у махале!

Урош: (седе према њему, — уздахне.) Ваљда си то обукао свечано одело, први пут после очеве смрти? . . .

Срешо: (не слутећи на зле гласе.) Јест. Мајка ме склони, па се обукох. Додуше и ја чух мало пре, певање из махале, па ко велим: идем мало старим шором, након полугодишњице покојног оца. С Љубицом сам се само једанпут видео, иза његове смрти, — Бог да га прости. . . Шта ћу, не иде, требамо се држати обичаја, премда ме је срце непрестано њој вукло.

Урош: Ваљда си ових дана био на селу?

Срешо: Јесам, — што питаш?

Урош: Ништа. . . (Иза кратке паузе.) Хајдемо ако ћеш до моје куће, да се нешто здоховоримо. .

Срешо: (штрецне.) Казуј море и овде!

Урош: (у неприлици, трља чело.) Не могу. . . . знаш. . . имамо и онај рачун за овнове да видимо, а тефтери су ми доле.

Срешо: (дочека.) Пусту рачун сада, а и моји су тефтери у магази. — Мислим Бог зна шта је! Хм. . . у овако слаткој жељи, волим ја видети моју Љубицу, него с тобом свиђати рачуне!

Урош: (опет трља чело; уздахне.)

Срешо: (иза кратке паузе, мотрећи Урошево лице.) Шта је теби бре, некакав си ми невесео?! — Ваљда си слаб?

Урош: (тешко се одлучује.) Знаш брата шта је. . . Љубица је испрошена за Јову Јањића, реч дата, белега примљена. . . Она плакала, нарицала, грувала се у прса: нећу жива за њега сем за Срету, али бадава. . . И браћа су на Љубиној страни, али се Љубиној мајци допао Јањић, па без питања Љу-

бина дала је приволу, а облећели и Љубу. . . И стари прешао на страну старе: девојци, вели, лепа срећа искочила, па шта ће чекати. . . А и Срдан Буквић нахвалио Јањића, и казао како ти Љуби тобоже, ниси прилика. . .

Срешо : (јакo познапађен, ђипи и стане непомичан. Кроз кратко време гледају се нетремице равно у очи. Иза те паузе Срето удари снажно песницом по столу, викне;) Уроше! . . . Шта рече по Богу—зар Љуба?!

Урош : (прекорно.) Љуба ја—па шта је?!

Срешо : (изнемогао, сроза се на столицу, ухвати се за чело, дубоко уздахне; тужним гласом:) Ах Уроше! . . . Зар сам чак тако несретан?! (Иза кратке шутње, у трену се ухвати према срцу; јачим и тужнијим гласом:) Јаој! Спасивај ме! . . . Срце ће ми да пукне! . . . (Испружи се на столицу, главом клоне на сто.)

Урош : (ђипи, ухвати га за чело.) Остав' се бре! Зар си ти такав слапчина?! — Нека иде, сретан јој пут! . . . Није судбина, па шта ћеш молим те?! (Помогне му да наслони главу на налакћену руку.) Хајде бре, заслужио си да те наружим!

Срешо : (иза кратке паузе, немоћно вади рубац и брише сузне очи.) Ух. . . Еј сев. . .

Урош : (осече, упанув у реч.) Ене ти њега! Ти ћеш, Бога ми још ето и заплакати к'о жентурина, какав си. — Мушко бре буди! Какав си то јунак, какав мушкарац? Ко је још видио, да јунаци плачу за женскињем?! — Не бих ти ја за њу ни пијан поиграо, која овамо мене држи, а чим други искочи: душо туј ли си! (Седе на своје место.)

Срешо : (немоћно.) Не бих ни ја Уроше, да није ту зџра. Зџр је ту велики, зулум, сила. — Ето и сам кажеш. . .

Урош: (осече.) Зôр не зôр, била ствар!

Срето: (иза кратке шутње нагло ђипи, ница, да ли му је нож за појасом; узрујано виче:) Идем. . . идем да кажем томе Јањићу, да нема тога, ко ће ми моју Љубицу отети! Он је морао чути, да Љуба не полази драговољно за њега!

Урош: (већ био прискочно, педа му пзаћи.) Немој Срето покој ти оцу! Та и није овде Јањић, отишао је!

Срето: (трза се.) Идем, идем! . . . Хоћу!

Урош: (снажно му смета пзаћи.) Остав' се бре! Шта ти је сад наспело?! (Благо.) Срето, молим те немој, немој тако ти нашег друговања. Разумем те брате, добро те разумем. (Тише:) Мајка ће те чути, ено је у дворишту, немој је цвелити, молим те Срето! Не користи узрујавање, (врати га на место, узме му нож иза појаса, и стави за свој појас) умири се. — А шта је и Јањић крив? Он као и други момци, куца на девојачка врата, и она му се отварају. Шта он зна, како је овамо?

Срето: (узрујан, седећи.) Ах, да ми је да онога Срдана стегнем (прави руком у зраку) за онај његов жољави врат, да му покажем, ко је за кога прилика! (Иза кратке паузе, тише:) Дође ми Уроше да одем Љуби, да је украдем, (осече) да је отмам!

Урош: (дочека.) А зашто на силу, она би и сама, но може бити чувају је. Може се из тога свашта исплести. Може и крв да пане!

Срето: (иза кратке паузе, сети се.) А ха, (прети кажипрстом) ту је свакако и Игњат имао своје прсте, ту ли смо?!

Урош: (слеже раменима.)

Срешо: Јест, јест (опет узрујан, лупи песницом по столу) он је свему томе повод! (Шкрипи зубима.) Стари је оно лисац! Ух, ја ћу њему да судим!

Урош: Остав' га Срето, вере ти.

Срешо: Ништа, бићу стрпљив—Боже здравља! Теби кажем, да ћу се ја с њиме (удари гласом) срести! Он је мене за навек унесрећио, врати ћу му! Хоћу! Па неће више ником бити посредник (прети прстом, викне:) неће!

Урош: (милује га.) Умири се. . .

Срешо: (опет брише сузе, наслони се на руку, уздише. Након кратке паузе, умиренијим тоном:) Јаој Уроше, севдах, севдах. . . Еј Љубице, срце моје! . . . Ух, као да ми се привиђало, да смрт очева неће бити једина несрећа за мене. . .

(Чује се из даљине тихо женско певање:)

Сви драгани, само мога нема,
Мили Боже, а што ли га нема,
Ил' болује, или ашикује. . .

Урош: Молим те Срето, мушко буди, (јаче:) знај да си Србин, који све тегобе зна храбро и јуначки свладати! (Тапше га по рамену.) На шта је то, проћи ће то тебе, заборави' ћеш. — Остави ти то све, било, прошло, није теби суђена па ето. Хајдемо ми у махале, (силом се смешећи) ено и девојке са Мићине камерије певају. Остало их је још бре! (Хвата га за руку.) Хајдемо, свакој бољци има лека!

Срешо: (непомичан, клонута отклања,) Уроше! Тако ти Бога остави ме! Ништа мени није, само ме пусти сама. Сад најволем седити, да ме нико не дира.

Урош: Жао ми те човече, да остајеш сам с мајком. Хајде ти самном брате.

Срешо: (упане.) Никако Уроше! Ти хајде, нека ти је просто, ја не могу. Водем овде остати, некако ми самоћа боље годи. Ако си ми прави друг остави ме, и не бој се ништа за мене.

Урош: Идем ја, али молим те немој тужан бити, и немој се узрујавати, драги Срето!

Срешо: Нећу веруј ми Уроше! Само о овоме немој ми мајци ништа причати.

Урош: Нећу. З Богом! (полазећи стави кажипрст на чело; за себе) Мало ћу јој приспоменути. (Оде.)

Срешо: (клонуто.) З Богом Уроше.

Појава друга.

Срето сам.

Срешо: (устане, замишљен, шета; ненадно стане.) Овако се не може, а морам нешто учинити, морам се с Љубом последни пут да видим. . . . Осећам, да је никада више волео нисам, као сада, кад полази за другога, кад се с њом растајем за увек. (Седе на столицу, претурити ногу преко ноге, лицем окренут публици; уздахне.) Ех, моја срећо, како ме размину! Угаси се моја красна жеља, којом сам се заносио преко три године. . . . Ах! (Ухвати се за чело, лактом наслонен на сто. Окрене болним гласом, али не губећи мушки понос:) Љубице! Да ли се сећаш онога мириса ружице и јоргована, прозора, дивне месечине, махале, Станишине ливаде? (Мало дигне главу, пита се:) И зар са свим тим растати се?! Ах! (Клоне као пре.) (Из даљине чује се песма отегнутим тихим женским, болним гласом, тихо праћена хармоником:)

Тамна ноћи, тамна ноћи, пуна ти си мрака,
Моје срце, моје срце, још пуније јада. . .

(Срето међутим непомичан, као да има главобољу, — Завеса пада.)

IV. Д Е О :

Завеса открива: красно намештену собу, са осам свечано обучених девојака, искићених сватовским значкама: српским тробојкама и рузмарином. У Зорке као деверуше, тробојка је преко прса. Девојке склопиле везано коло у лаганом, обичном ходању, уз певање. У колу су Зорка и Пава једна до друге, а с противне стране од њих, Смиља. Док један пар пева, све остале шуте. Песма се отегнуто пева, а стихови (редови) се понављају — како је наведено. Строфе пева по један пар наизменце. Зорка и Пава сачињавају један, а Смиља и другарица до ње, други певачки пар. (Споразумно могу девојке међусобно изабрати певачке парове.) За време кола и песме чују се два-три пуцња из револвера.

Појава прва.

Зорка, Пава, Смиља и још пет девојака.

(Певање у колу:)

Све редом по ред јасење
Све редом по ред јасење.

У овом двору весеље
У овом двору весеље.

Ово бабо шћер удаје
Па се весели
Па се весели.

Весело му срце било
Данас и вазда
Данас и вазда.

Ово мајка шћер удаје
Па се весели
Па се весели.

Весело јој срце било
Данас и вазда
Данас и вазда.

(Коло стане).

Зорка: (весело.) Хајдемо у другу собу, овде ће прећи нова млађа!

Смиља: (дочека, весело.) Да приправимо чевре, за сватовских коња!

(Коло се растави. Зорка оде с Павом испод руке, за њима остале у паровима.)

Појава друга.

Љубица, после Пава.

Љубица: (сада у помодном оделу, слично младинском; бледа лица; шета замишљена, затим говори тужним, болним гласом, често уздишући.) Срето . . . слатког твога имена моја сахрањена срећо, моја надо порушена . . . Ах, где си Срето, да разговарамо слатке речи, да се љутиш на мене . . . (Стане, ухвати се за груди.) Јаој, и твоја ми је љутња мила, јер она је била знак

твога вољења. . . Срето, растајем се од тебе, преко моје воље, од тебе, драгане мој, коме сам толико пута тврду веру задала, а сад Срето, морадох реч погазити. . . (Шета.) Какав си леп, поносит, дико моја. Ја сам једину срећу у теби замишљала. . . Сећам се добро твојих лепих врлина, како си ме пазио и волео. — (Иза мале паузе.) Ах, Боже, очекујем да се ово што пре сврши. . . Ето, дође тај несретни тренутак, коме се сви око мене радују, а који само мени порушише моју жељену срећу. . . ((Клонуто седе на миндерлук, хвата се за леву страну груди.) Боже, од тебе желим да ме нема, да се разболим, да умрем, а они око мене жалосни да плачу, наричу, што ми жељу не испунише. . . (Иза кратке шутње.) Срето! — да ли је теби овако тужно?! . . . (Заплаче, јеца, брише сузе.) Јаој Срето, мемогу никуд (давде, утеха ни од куда не долази. . . (Доста јаким и врло тугаљивим тоном.) Јаој! дакле биће оно најстрашније! — (Иза кратке паузе чује топот пред вратима, прене се, брзо убриса сузе, сакрије рубац; присилно умпрена :) Ето иде мајка.

Пава: (прије уласка топоће; носи мали струк цвећа.) Млада! Да те закитим, ово је од младожење! (Наменила јој цвеће на прса.) Немој Љубо тужна бити. Бог ти је дао лепо. . . Сретна си. Неке ти већ завиде.

Љубица: Ја сам мислила да долази мајка.

Пава: Мајка ти је тамо са женама и девојкама, забављена, весела. Уверавају је, како си сретна. — Види, како ти цвеће лепо стоји!

Љубица: (хладно погледа.) Велиш да је од младожење?

Пава: Јест.

Љубица: Паво, молим те, шапни Зорки, нека ми дође.

Пава: Хоћу! (Оде.)

Љубица: (наслони се страном чела на руку, уздахне.)

Појава трећа.

Пређашња без Цаве. Зорка.

Зорка: Ја сам и сама теби пошла. Немој молим те тужна бити. Немој драга моја Љубице. Судбина. . . (Седе покрај Љубе.)

Љубица: (љутито откидајући цвеће.) Пава ми рече, да је ово цвеће од младожење (оштро) нећу његова цвећа! (Баца га.)

Зорка: (поново јој мамјештајући цвет, тихо:) Немој тако, може ко ненадно доћи. . . (Тише.) Знаш шта је Љубо: Срето ће те вечерас чекати у башти. . .

Љубица: (устане, одушевљена.) Хоће ли Зорка, среће ти?!

Зорка: Хоће Љубо, веруј ми!

Љубица: Јој Зорка, сад ми дођо ди утекнем, да их оставим све, па да се бацим Срети у наручја...

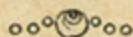
Зорка: (упане.) Е, Љубо, то је лудо мишљење.

Љубица: (клонуто седе, наслони се као пре, иза кратке шутње.) Знаш Зорка, шта би онда мајка, тата, каква би ја била кћи њихова. (Уздахне.)

Зорка: (дочека:) Па шта би свет казао?

Љубица: (болно.) Ето нека буде, мени и онако настаје јадан и чемеран живот, па нека су ми барем родитељи задовољни. (Још више клоне, затвори очи.)

Зорка: (изненађена, гледа јој у лице; иза кратке паузе дозива:) Љубо! . . . (Дотакне је руком по челу, уплашена виче:) Ух! воду, воду! (Трчи. — Завеса пада.)

ПРОМЕНА.

Башта. Сумрак. У башти Срето.

Појава четврта.

Срето, Љубица, после Зорка.

Срето: (Шета и погледа на уздигнути прозор.) Е мој прозоре, мој јорговане и ружо, колико ли сам код вас угодних часова провео. . . Камо сада онај опојни мирис. . . Пресгајете бити неми сведоци ашиковања, куцања срдаца и слатких уздисаја. . . (Упре погледом.) Ено Љубе. . . (загледа боље) није, беше само привиђење. (Погледа у прозоре.) Промичу сенке, жагор. (Отвори се прозор и разлеже песма:)

Одби се бисер грана
Од јоргована,
И лепа наша Љуба
Од своје мајке!

(Уздахне.) Дакле свршено је, и то је дошло. . . Испила се и трећа. . . Збогом Љубо, нека ти је сретно Јањићу! (Песма се продужи.)

И око и чело
Све нам здраво, весело!

(Уздахне.) А веселиш ли се ти Љубо? (Склони се на страну.) Па шта ћу ја овде? Чисто изгледам сам себи као лопов, који долази да краде туђе. . . (Мало се стресе.) И зима је. . . Вероватно не даду јој, не може се ни искрасти. . . (Баца поглед у правац.)

Као да се отварају баштенска врата... (Шуш.) Јест, она је!

Љубица: (уђе; плаче и јеца, покрива очи рубцем.)

Срешо: (прискочи јој у сусрет; тихо:) Ти си Љубо?... (узме је испод пазуха, она наслони руку на његово раме, а образ на исту руку, и тако стоје; чује се тихо женско певање:)

Увенуло лишће борово,
Под којим је Јово болово,
Често њега Љуба облази!

Љубица: (међутим убрза јецање. пригушено цикну, и често брише сузе.)

Срешо: (узбуђује се и храбри.) Слушај Љубо ону нашу песму. Чије се оно име, место мога спомиње?...

Љубица: Нисам ја крива Срето, опрости ми, молим те, заборави...

Срешо: (усиљавајући се да је теши, гледајући јој у лице.) Не говори тако... Није мени криво на те Љубице... Разумео сам те, није могло да буде друкче... Нека ти је сретно!... Код мене остајеш она иста моја Љубица, у најдубљем кутку срца (хвата се руком према срцу.)

Љубица: (дочека.) И ти код мене златни Срето... Опрости... Бог зна... (Загуши се у јецању.)

Срешо: Иди Љубо, бежи... Што си ме послушала, што си изишла?... Опет велим, не кривим ја тебе...

Љубица: (тужније.) Што ме гониш?... Јаој, зар да се овако наша љубав заврши?!

Срешо: (загрли је и кришом пољуби.) Иди (растави се) бежи... З Богом Љубо! (Измакне се, и брзо оде:)

Љубица: З Богом Срето! (Стоји непомично, и гледа за Сретом.)

Зорка: (уђе иза кратка стајања Љубина, узме је за руку, шапне:) Хајде Љубо време је. Отишао је... Видела сам са камерије, да је прескочио стоборнице, мало је с оне стране стао, наједанпут јурнуо у ноћ, и пзгубио се у сокацима.

Зорка и Љубица: (Одлазе. — Завеса пада.)

V. Д Е О.

Ладњак. Око великог стола седе: Срето у; прочељу, десно до њега Урош, а до овога Тривун с лева Станко и Шаин, до овога Мићо. Двојица осталих момака седе са страна стола, један спрам другог. Пред сваким чаша с вином, осим Шаина, пред којим је ракија. Један момак с часа на час послужује. Шаин се сам служи. Момци раздраги, весели, и под утиском песама кличу, подврискују.

Срешо: Еј!... дедер Станко бре, ону, ону...

Урош: (упане.) Ону што се пева после севдаха!

Станко и Шаин: (певају уз свирање, и пратњу неких:)

Не ашикуј јадо, не вежи севдаха,
Од севдаха, душо, горег јада нема,
Еј! ни жалости од ашиковања!...

Срешо: Ах!... Ово је и после севдаха, и, може лако да буде, моје последње вече момачко! (Смеје се.)

Сви: (дочекаше сложено.) Сретно, сретно! (Неки:) Дакле послушао си нас! (Неки:) То нам се допада!

Тривун: После севдаха најбољи је лек женидба, другог нема!

Мићо: (Срети.) Коју ћеш девојку?!

Сви: (навалише.) Е, е, коју?! (Неки,) Казуј — казуј одмах!

Срешо: (насмешен.) Е то је баш оно што не знам, — не знам чије ћу име да споменем!

Урош: Бирај! Фине су: и Зорка, Пава, Стана, Милица...

Тривун: (упане.) И Анђелија попова!

Срешо: (значајно погледа Тривуна; за трен се мисли; устане.) Па ето... Анђелију! — Нек је баш и без ашиковања, као што буде и у других, без севдаха..

Сви: (устану, дигну чаше) О Сретно, сретно! (Седају.)

Мићо: Ја сам нешто тако, к'о и начуо...

Урош: Деде Станко сад ону, — ону знаш твоју! Ама онако...

Мићо: (упане.) Од зџрли севдаха!

Сшанко: (стојећи свира и води песму; остали га прате у басу. Пева се као она: „Што је света на четири етрание;“ од сваке строфе понавља се само последни стих [(ред)]:

Момир момче. и девојка Стана,
Волели се три године дана,
У четвртој, пушке гласе дају:
Лепу Стану за другог удају,
Момир момче Горку тугу крио,
Најпослед се, мајци потужио...

* * *

Урош: (грлећи Срету, упада) Јаој!... Ту Станко брата, ту, ту!...

Стара мајка, сина соколила,
И мајчин му благослов делила:
Не тугуј ми, ожени се сине,
Нека ми те први севдах мине,
Нека ми те твоја млада стима,
Нека мајка, своју снаху има..

* * *

Хоћу мајко, чуј јединка свога:
Слушаћу те, имена ми твога,
Прегорећу, моју љубав стару,
А довес' ћу суседкињу Мару,
Тако мени моја судба вели,
Тако мени, моја мајка жели..

Срешо: Браћо! Нећемо ваљда овце у Митровићеву ладњаку, чекати дана! (Устане.) Мајка ме чека можда са сузним очима. Та нисам јој никад у ово доба долазио, а сад сам ја домаћин, човек трговац! Како ћу јој се оправдати?!

Урош: (Њипи.) Лако! Хајдемо да јој доведемо замену!

Сви: (спремни за полазак.) Хоћемо, хоћемо!

Срешо: Бог да прости, кад сте навалили, ма да је ону моју тешку рану тешко и пребољети, али ипак, какав је то момак и Србин, који не може претрпити оно што га снађе?!

Сви: Тако је!

Срешо: Хм... Ја чекао да ће нешто решити моју ствар, па ово је то (удари гласом:) „нешто“!...

Мићо: Ама мөре, не може се изван света, тако је записамо! — Па шта би ти још хтео?!

Срешо: Дошло је то, не очекујем ништа више!

Урош: Хајдемо пред попова врата!

Тривун: (дочека.) Одиста ће нам се отворити!

Сви: Хоће, хоће! Ја како!

Мићо: Та камо та девојка, која би још Срету одбила!

Урош: Па да од попове куће овако запевамо:
(Почне певати, остали му се одмах певањем придруже, одлазећи, уз пратњу свирке:)

Сватови уранили, пут изгубили...

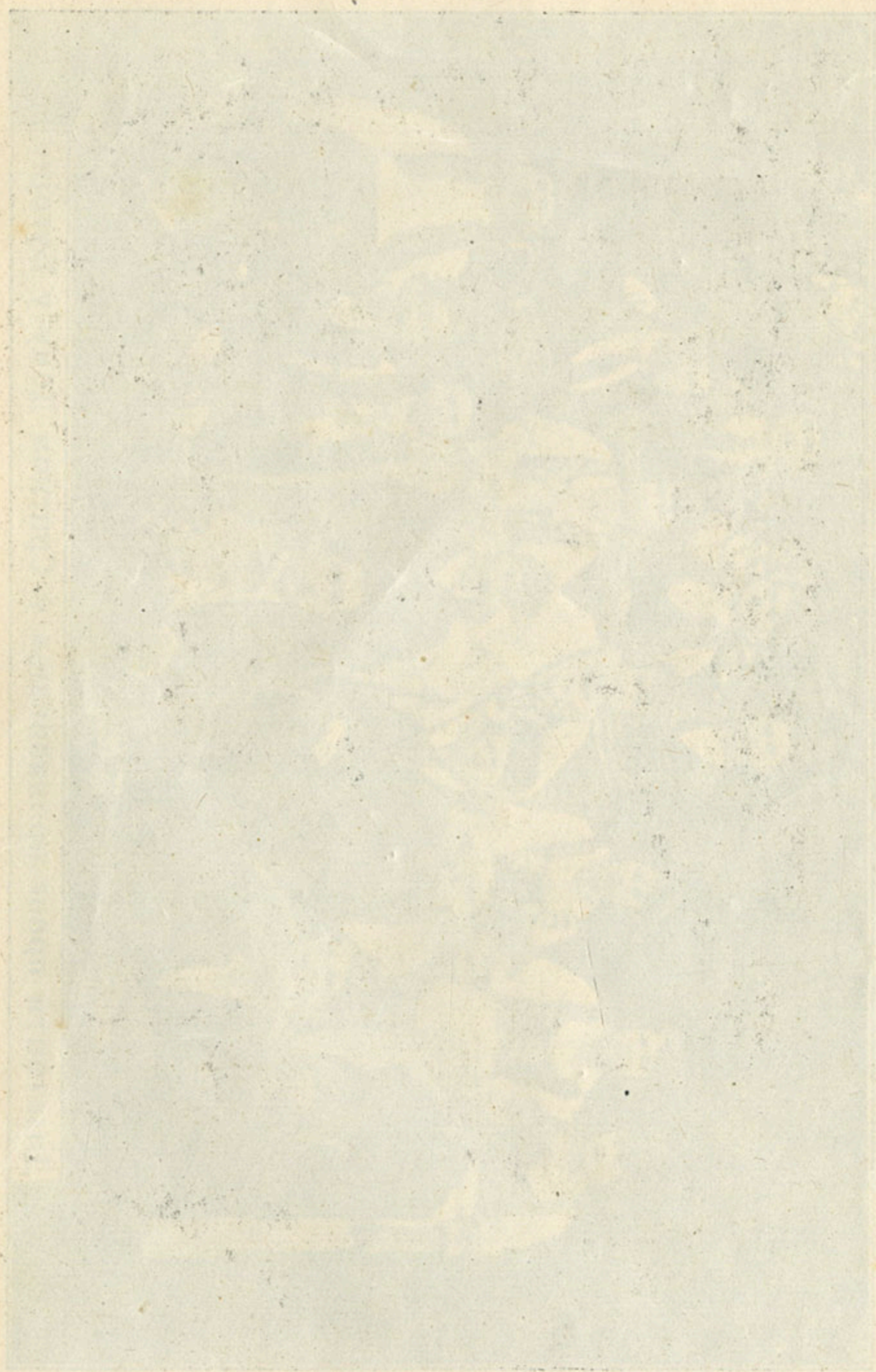
(Завеса пада.)

К р а ј.

Дилетанти првог приказивања у Српском Дому у Бугојну.

Веће штампарске омашке после коректуре, исправци и напомене писца :

У тумачу речи стоји шеферич, место: теферич.

На страни 5. у ретку 3. стоји: уз зид, место: уза зид.

„ „ 7. „ 9, „ Петрија „ Симана.

„ „ 7. „ 20. и 21. стоји: већ и велико, место: већ
и у велико.

„ „ 15. „ 1. стоји: Чезне те, место: Чезнете.

„ „ 18. „ 1. „ послужи, а треба: послужујући.

„ „ 33. „ 12. реч селу, односи се на сѐло (а не
на сѐло.)

„ „ 45. „ 8. сувишна је реч Стана.

У II. делу, (појави шестој) Јањић доноси само један прстен и
једну махмудију.

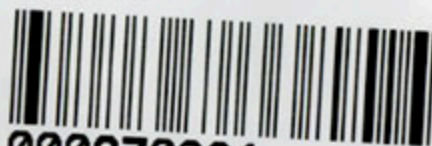
Песме у III. делу (појави првој) и IV. делу (појави четвртој), што
се иза кулиса певају, почињу се раније, тако да дођу
у згодну везу са осталим улогама.

Код случаја оскудице народног одела, за приказивање комада
пристаје и одело новијег доба, у тој разлици, да мушки
буду под фесовима или шубарама, а женске, разуме се,
без шешира.

II 468221

000970331

COBISS ©

Штампарија,

Књиговежница,

Творница каучукштамбиља

и продаја папира на велико

Р. Секилић Тузла,

Краља Петра улица бр. 33.

врши све штампарске послове :
 посјетнице, позиве за забаве,
 књиге, новине и часописе итд.
 као и штампанице за градске
 општине.

Књиговежница

у којој се поред осталих по-
 слова израђују и фасцикли
 сваке величине, и

Творница

Каучукштамбиља,

гђе се израђују и штамбиљи
 са покретним датумима и му-
 хури са грбом или ликом.

Израда је елегантна, а наруџбе из
 места и са стране извршују се брзо
 и тачно. — Цене умерене.

